

УДК 343.137.3

DOI 10.33244/2521-1196.15.2019.182-191

Л. В. Омельчук,

к.ю.н.,

Університет ДФС України

ORCID ID 0000-0002-2457-0118

ПРОБЛЕМНІ ПОЛОЖЕННЯ ІНСТИТУТУ СПЕЦІАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто ряд спірних питань правового регулювання та забезпечення дієвості інституту спеціального кримінального провадження. Приділено увагу підставам здійснення спеціального досудового розслідування та спеціального судового розгляду, зокрема в частині оголошення підозрюваного / обвинуваченого в розшук; застосуванню процедури спеціального досудового розслідування щодо осіб, які вчинили злочин та перебувають на території ООС або на тимчасово окупованій території АР Крим; потребі передбачити процедуру повторного судового розгляду у суді першої інстанції за умови з'явлення обвинуваченого у провадженні in absentia після постановлення вироку, що забезпечило б відповідність конвенційним стандартам ЄС.

Ключові слова: спеціальне досудове розслідування, спеціальний судовий розгляд, розшук підозрюваного, апеляційне провадження, повторний судовий розгляд в суді першої інстанції.

Л. В. Омельчук. Проблемные положения института специального уголовного производства в Украине

В статье рассмотрено ряд спорных вопросов правового регулирования и обеспечения действенности института специального уголовного производства. Уделено внимание основаниям осуществления специального досудебного следствия и специального судебного разбирательства, в частности в части объявления подозреваемого / обвиняемого в розыск; применению процедуры специального досудебного расследования в отношении лиц, совершивших преступление и находящихся на территории ООС или на временно оккупированной территории АР Крым; необходимости предусмотреть процедуру повторного судебного рассмотрения в суде первой инстанции при условии появления обвиняемого в производстве in absentia после вынесения приговора, что обеспечило бы соответствие конвенционным стандартам ЕС.

Ключевые слова: специальное досудебное расследование, специальное судебное разбирательство, розыск подозреваемого, апелляционное производство, повторное судебное рассмотрение в суде первой инстанции.

Метою статті є виокремлення прогалин у законодавстві, а також проблем, що виникають у правозастосуванні інституту спеціального кримінального провадження в Україні.

Постановка проблеми. Закон України від 07.10.2014 № 1689-VII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» [6] дозволив окреслити в кримінальному процесуальному праві України окремий інститут спеціального досудового розслідування та спеціального судового розгляду у кримінальному провадженні. Варто відмітити, що ці норми є предметом постійних наукових досліджень та перебувають під увагою законодавця в частині оптимізації особливої кримінальної процесуальної форми цього виду провадження. Так, 20.09.2019 до Верховної Ради України внесено проєкт закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування № 2164, згідно з пояснювальною запискою якого «метою законопроєкту є забезпечення невідворотності покарання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та для уникнення кримінальної відповідальності виїхали чи перебувають в інших країнах або на тимчасово окупованих територіях України» [7]. І хоча на цей час розгляд вказаного законопроєкту відкладено, але все ж потрібно врахувати пропоновані положення за наступним аналізом норм чинного КПК України щодо спеціального кримінального провадження.

Аналіз останніх публікацій. Питання спеціального кримінального провадження досліджувалися в наукових працях О. В. Бауліна, Г. П. Власової, Д. В. Коперсака, Г. В. Матвієвської, О. О. Нагоднюка-Данилюка, Р. Г. Песцова, О. Ю. Татарова та інших, проте практика правозастосування потребує подальшого аналізу напрямів удосконалення цього кримінального процесуального інституту.

Виклад основного матеріалу дослідження. По-перше, варто звернути увагу на дотримання під час ухвалення рішення щодо здійснення спеціального досудового розслідування вимог щодо наявності підстав для прийняття відповідного рішення слідчим суддею. Сьогодні підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження є ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора або судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш ніж два рази) підозрюваним, обвинуваченим та оголошення його у міждержавний та/або міжнародний розшук [5]. Згаданий нами вище законопроєкт передбачає на заміну міждержавного / міжнародного розшуку використання формулювання «розшук з підстав, передбачених пунктом 2 частини першої статті 281 цього Кодексу». При цьому в ч. 1 ст. 281 КПК України пропонується передбачити 2 підстави для оголошення розшуку: 1) коли місцезнаходження підозрюваного невідоме; 2) коли підозрюваний ухиляється від явки до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду за умови його належного повідомлення про такий виклик та існують обґрунтовані підстави вважати, що він виїхав та/або перебуває в іншій країні або на тимчасово окупованих територіях України [7]. Таким чином, розширюючи підстави спеціального досудового розслідування й оголошенням у регіональний розшук, що, на думку Головного науково-експертного управління, призведе до корупційних ризиків, адже запропонований у ньому підхід дозволить у будь-якому «потрібному» кримінальному провадженні провести спеціальне досудове розслідування чи спеціальне судове провадження без участі і навіть без відома підозрюваного, обвинуваченого (наприклад, шляхом його оголошення у державний розшук) за відсутності реальних підстав для цього [3].

Вважаємо, що передбачення такого механізму є доцільним за умови вчинення кримінального правопорушення особою, яка переховується на тимчасово невідконтрольних

територіях України, ухиляючись від органів досудового розслідування, прокуратури та суду, оскільки дозволить заповнити прогалину у правозастосуванні, що виникла із втратою чинності пунктом 20-1 розділу XI КПК України, а питання залишається невирішеним. У ст. 5 Закону України від 12 серпня 2014 р. «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» зазначено, що «ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більше ніж два рази) підозрюваним, обвинуваченим, який перебуває в районі проведення антитерористичної операції, та оголошення його у розшук є підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження в порядку, передбаченому КПК, з особливостями, встановленими цим законом» [8].

Якщо узагальнити положення КПК України та двох спеціалізованих законів України, то «підставами для здійснення спеціального досудового розслідування щодо цих категорій осіб є (були) такі: 1) учинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 297–1 КПК України; 2) підозрюваний, обвинувачений, крім неповнолітнього, переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності; 3) ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді або суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш ніж двічі); 4) оголошення підозрюваного, обвинуваченого в розшук; 5) перебування підозрюваного, обвинуваченого на тимчасово окупованій території України або в районі проведення АТО» [11, с. 162].

Тут варто взяти до уваги ситуацію, коли прокуратурою Донецької області, якою на підставі ухвали слідчого судді отримано дозвіл на здійснення спеціального досудового розслідування у кримінальному провадженні за підозрою трьох колишніх працівників Горлівського та Дебальцевського МВ ГУ МВС України в Донецькій області у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 258-3 КК України, які у період травня-липня 2014 року спільно з невстановленими учасниками терористичної організації «Донецька народна республіка», будучи озброєними автоматичною вогнепальною зброєю, здійснювали чергування на блокпосту, збудованому учасниками зазначеною терористичною організацією, де проводили незаконні огляди транспортних засобів, перевірку документів їхніх пасажирів та вантажу, чим сприяли встановленню на території міста Дебальцеве Донецької області влади вказаної терористичної організації та здійсненню нею злочинної діяльності і досягненню своїх злочинних цілей. Вироком Конституційного міськрайонного суду Донецької області від 21 червня 2016 року зазначених осіб визнано винними за ч. 1 ст. 258-3 КК України та призначено покарання у вигляді 9 років позбавлення волі з позбавленням спеціальних звань та права обіймати посади у правоохоронних органах строком на 3 роки» [12, с. 236–237].

Як зазначалося вище, до створення ДБР, згідно з КПК України, такі особи могли бути заочно притягнені до кримінальної відповідальності. Нині п. 2 Прикінцевих положень КПК України не дозволяє відповідної процесуальної діяльності, проте виникає питання, яким чином забезпечувати виконання завдань, передбачених ст. 2 КПК України, на вказаних територіях, що є невід'ємною частиною України, оскільки злочинці використовують їх нині для уникнення кримінальної відповідальності. При цьому видається, що, власне, створення ДБР ніяким чином не стало додатковим процесуальним засобом, що дозволив би притягувати таких осіб до кримінальної відповідальності у межах звичайної процедури. Тому вважаємо, що варто передбачити дію вказаних положень не лише у згаданому вище

спеціалізованому Законі України, а й КПК України до моменту відновлення контролю над окупованими Російською Федерацією територіями АР Крим і частиною Донецької та Луганської областей, щоб забезпечити права як учасників провадження, так і держави.

Вважаємо, що тут потрібно взяти до уваги, що цей інститут має упередити ситуації, коли особа, що вчинила злочин на території України та переховується за її межами, стає фактично недосяжною для застосування до неї кримінальної відповідальності у разі, якщо вона необґрунтовано не видається для кримінального переслідування на території України або іноземна держава, на території якої переховується така особа, відмовляється від її кримінального переслідування в рамках міжнародного співробітництва. Зокрема, такі випадки нині можемо спостерігати у відносинах з Російською Федерацією, що не виконує взяті на себе міжнародні зобов'язання у сфері співпраці у боротьбі зі злочинністю.

Ще одним проблемним питанням у слідчо-судовій практиці є доведення поінформованості належним чином підозрюваного, обвинуваченого про здійснення щодо нього кримінального провадження. Судова практика на сьогодні вказує, що за умови доведення належним обсягом допустимих доказів наявності підстав для спеціального досудового розслідування, органи досудового розслідування отримують позитивне рішення слідчого судді щодо проведення подальших слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій без участі підозрюваного, що умисно ухиляється від можливості реалізувати свої права як учасника кримінального провадження. Серед таких доказів прокурор має навести обґрунтовані дані про те, що вживалися заходи для фактичного залучення підозрюваної особи до провадження, але вони не дали результатів у зв'язку з небажанням останнього брати участь у провадженні.

Рішенням ЄСПЛ від 1 березня 2006 року у справі «Сейдович проти Італії» визначено, що «визнання заявника, обвинуваченого «latitante» – «особою, що переховується від правосуддя» та місце проживання якої було невідоме, винним у заочному судовому провадженні «in absentia» без повідомлення його про слухання справи проти нього є порушенням (ст. 6). Так, щодо заявника, підозрюваного у вбивстві, було видано ордер на арешт та попереднє взяття під варту. Оскільки місцезнаходження підозрюваного не було встановлено, його визнано особою, що переховується від правосуддя. Не вдалося також зв'язатися із заявником, щоб запросити його для вибору адвоката, тому заявнику було призначено захисника, якого поінформовано про те, що стосовно його клієнта на визначену дату призначено судовий розгляд у суді присяжних. Захисник брав участь у процесі, заявник же був відсутній та визнаний винним. Захисник заявника сповістив, що рішення суду присяжних було передано до канцелярії суду. Захисник вирок не оскаржував, тому той набрав чинності. Після того через два з половиною роки заявник був затриманий у Німеччині. Німецька влада відмовилася видавати його за процедурою екстрадиції на підставі того, що італійське законодавство не гарантує заявникові перегляд справи, розглянутої за його відсутності. Попередній заперечення Уряду відхилено. Заявника засуджено за його відсутності. До арешту він не мав жодної офіційної інформації про пред'явлене йому обвинувачення чи про дату слухання його справи. Питання полягало в тому, чи можна вважати, що заявник за відсутності офіційного повідомлення знав про кримінальне переслідування та майбутнє судове провадження настільки, щоб мати можливість прийняти рішення відмовитися від свого права постати перед судом чи ухилятися від правосуддя. ЄСПЛ вважає, що не можна стверджувати, що у цій справі заявник володів достатньою інформацією про кримінальне переслідування

та пред'явлене йому обвинувачення, тому не можна зробити висновок про те, що він намагався переховуватися від правосуддя чи недвозначно відмовився від свого права бути присутнім у суді. Залишається встановити, чи надало внутрішнє законодавство достатнім ступенем визначеності можливості заявнику особисто постати перед судом під час нового розгляду справи. Не оспорювався також той факт, що у заявника не було інших засобів для поновлення строку оскарження вироку чи ініціації нового розгляду його справи. Отже, заявник, судовий розгляд щодо якого проводився «in absentia» та намір переховуватися від правосуддя чи недвозначно відмовитися від свого права бути присутнім на розгляді своєї справи не було доведено, не мав змоги домогтися повторного судового розгляду, по суті, пред'явлених йому обвинувачень судом, який вислухав та допитав би заявника відповідно до його права на захист. Неправомірне перешкоджання для здійснення заявником свого права на новий судовий розгляд пред'явленого йому обвинувачення, як вбачається, впливає з формулювання положень чинного на той момент КПК щодо умов для поновлення строку оскарження. Таким чином, в італійській правовій системі існував дефект, який полягав у тому, що кожній особі, засудженій «in absentia» та не повідомленій у належній формі про порушене проти неї кримінальне провадження, могло бути відмовлено у повторному розгляді справи. Проте після закінчення судового провадження проти заявника в Італії було проведено реформи законодавства. Суд вважає, що у разі якщо особа була засуджена за підсумками судового розгляду, під час якого були порушені вимоги ст. 6 Конвенції, повторний розгляд справи судом чи поновлення провадження у справі (у заявленому клопотанні) являє собою в принципі належний спосіб усунення таких порушень» [1, с. 1–7].

Д. В. Коперсак стверджує, що «на органи досудового розслідування та суд має бути покладено обов'язок довести факт поінформованості підозрюваного, обвинуваченого про проведення щодо нього кримінального провадження з метою підтвердження факту умисного ухилення підозрюваного, обвинуваченого від правосуддя, а саме реальне підтвердження, ефективне повідомлення з метою дотримання принципу справедливості та недопущення порушень прав людини. Висловлено пропозиції, що матеріальне закріплення можливе у вигляді відеозйомки відмови участі у кримінальному провадженні, власноруч складених заяв, повідомлень, звернень підозрюваного, обвинуваченого про таку відмову, корінці повісток про виклик з відмітками про отримання з підписом підозрюваного, обвинуваченого, де він власноруч зазначає про відмову від участі у процесі розслідування чи про те, що йому роз'яснено порядок проведення можливого спеціального досудового розслідування, а також зазначено про можливість настання наслідків та обов'язкову явку для можливості оприлюднення своєї позиції захисту, інтерпретацію обставин правопорушення» [4, с. 164]. Для цього «запропоновано ч. 1 ст. 297-5 КПК України доповнити таким положенням: «Обов'язковим є отримання власноруч записаної відмови підозрюваного від участі у розслідуванні або відеозапису про таке» [4, с. 165].

Вважаємо, що ця пропозиція є такою, реалізація якої унеможливить притягнення до кримінальної відповідальності осіб у межах процедури спеціального кримінального провадження. Адже якщо слідчому необхідно буде знайти підозрювану або обвинувачувану особу, щоб отримати від неї особисто відмову від участі у провадженні, то у такому разі доцільніше з точки зору забезпечення розумності строків та економії процесуальних ресурсів застосувати до неї засоби процесуального примусу, які попередять ухилення від з'явлення за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду та дозволять

залучити його до провадження (наприклад, затримання з метою виконання ухвали про привід тощо).

Як стверджує О. В. Баулін, ще «одним критерієм відповідності процедури спеціального кримінального провадження Конвенції є те, що особа, щодо якої розглядалася справа за її відсутності, але якій повістка була належним чином вручена, повинна мати право на повторний розгляд справи у звичайному порядку, якщо може довести, що її відсутність і факт того, що вона не мала можливості поінформувати суддю, були спричинені обставинами, які вона не могла усунути («Меденіца проти Швейцарії», 2001 рік; «Зейдович проти Італії», 2006 рік; «Стоїчков проти Болгарії», 2005 рік; «Б. проти Франції», 1986 рік)» [2, с. 19]. І тут автор стверджує, що «порівняння норм, які регулюють спеціальне досудове слідство і спеціальний судовий розгляд, з положеннями, зафіксованими у зазначених прецедентних рішеннях ЄСПЛ, дозволяє зробити висновок, що спеціальне кримінальне провадження в нашій державі відповідає вказаним (у тексті тез) чотирьом умовам» [2, с. 20], серед яких наведена в попередньому абзаці. Проте тут не погоджуємося з дослідником, оскільки процедури реалізації права на повторний розгляд справи у звичайному порядку (тобто повторний судовий розгляд у суді першої інстанції) чинний КПК України не передбачає, що є суттєвим недоліком праворегулювання та зумовлює значні проблеми у правозастосуванні.

У процесі подальшого аналізу цього твердження варто розпочати з ч. 4 ст. 323 КПК України, де визначено, що «якщо підстави для постановлення судом ухвали про спеціальне судове провадження перестали існувати, подальший судовий розгляд розпочинається спочатку згідно із загальними правилами, передбаченими цим Кодексом» [5]. Поряд з цим передбачено порядок апеляційного оскарження такого судового рішення. Так, «якщо апеляційну скаргу подано обвинуваченим, щодо якого судом ухвалено вирок за результатами спеціального судового провадження, суд поновлює строк за умови надання обвинуваченим підтвердження наявності поважних причин, передбачених статтею 138 цього Кодексу, та надсилає апеляційну скаргу разом з матеріалами кримінального провадження до суду апеляційної інстанції з дотриманням правил, передбачених статтею 399 цього Кодексу» [5]. Таким чином, обвинувачений може взяти участь в апеляційному розгляді, проте знову ж таки перегляду судом апеляційної інстанції судового рішення визначаються ст. 404 КПК України і, відповідно, є вужчими за, власне, межі судового розгляду в суді першої інстанції.

Також у науковій літературі звучать думки, що «спірним є загалом питання надання законодавцем слідчому судді права приймати рішення про проведення спеціального досудового розслідування, що не узгоджується з його функціональним призначенням» [9, с. 172]. Так, Л. Д. Удалова зазначає, що «слідчий суддя дає згоду на тимчасове обмеження конституційних прав особи на свободу й особисту недоторканність, недоторканність житла чи іншого володіння особи, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції тощо. Прийняття рішення про здійснення спеціального досудового розслідування не передбачає обмеження конституційних прав і свобод осіб, таке обмеження з'являється пізніше, коли під час проведення розслідування за ухвалою слідчого судді (за постановою прокурора) застосовуються заходи забезпечення кримінального провадження, слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії» [10, с. 63].

Вважаємо, що це твердження не зовсім відповідає положенням практики ЄСПЛ, оскільки режим спеціального досудового розслідування передбачає здійснення

провадження без участі підозрюваного, що тягне за собою обмеження (хоча й у зв'язку з негативною протидією з боку останнього) його процесуальних прав, свобод та гарантій. Крім того, зважаючи, що в будь-якому разі поряд з виконанням завдань кримінального провадження органи досудового розслідування та прокуратури прагнуть, можливо, в короткі терміни передати обвинувальний акт до суду, то віддання права надавати дозвіл на спеціальне досудове розслідування органам прокуратури (так само, як і розширення повноважень прокуратури у цьому питанні іншим чином) може створити додаткові можливості для службових зловживань та не виправданого обмеження прав підозрюваного.

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи наведені вище положення, варто звернути увагу на потребу оптимізації та систематизації структури КПК України в частині правильного застосування норм про спеціальне досудове розслідування та спеціальне судове провадження, в тому числі звернувши увагу на такі положення.

Вважаємо, що, враховуючи втрату чинності пунктом 20-1 розділу XI КПК України та чинну ст. 5 Закону України від 12 серпня 2014 р. «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» та з метою забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності за умови вчинення кримінального правопорушення особою, яка переховується на тимчасово невідконтрольних територіях України, ухиляючись від органів досудового розслідування, прокуратури та суду, можливо застосовувати запропонований у проекті закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування № 2164 підхід, коли підставою для спеціального провадження в окремих випадках може стати оголошення особи в регіональний розшук. Проте необхідно передбачити, що *оголошення в регіональний (державний) розшук є підставою (серед інших) для спеціального досудового розслідування лише щодо особи, яка переховується в Україні на території проведення антитерористичної операції чи операції Об'єднаних сил, а також на території анексованої АР Крим.*

Також підтримуємо позицію про потребу визначити механізм повторного судового розгляду у звичайному порядку за умови з'явлення обвинуваченого у провадженні *in absentia* після постановлення вироку, можливо, за аналогією з ч. 4 ст. 323 КПК України та на підставі відповідного обґрунтованого клопотання обвинуваченого. При цьому такий процесуальний порядок має бути відмінним від процедури апеляційного оскарження судових рішень, постановлених за результатами спеціального судового розгляду, оскільки матиме відмінну правову природу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баулін О. В. Спеціальне кримінальне провадження у контексті верховенства права / О. В. Баулін // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2017. – № 3(15). – С. 1–7.
2. Баулін О. В. Спеціальне (*in absentia*) кримінальне провадження і практика Європейського суду з прав людини / О. В. Баулін // Практика Європейського суду з прав людини в діяльності органів прокуратури і суду: виклики та перспективи : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 13 червня 2018 року. – Київ : Національна академія прокуратури України, 2018. – С. 17–20.

3. Висновок Головного науково-експертного управління на проєкт Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування»: від 07.10.2019 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66916

4. Коперсак Д. В. Спеціальне досудове розслідування кримінальних правопорушень та практика Європейського суду з прав людини / Д. В. Коперсак // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2018. – Випуск 4, том 2. – С. 160–165.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон : від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

6. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини : Закон України : від 07.10.2014 № 1689-VII [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-18>

7. Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування: від 20.09.2019 № 2164 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66916

8. Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції : Закон України : від 12.08.2014 № 1632-VII [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1632-18>

9. Слободенюк В. Особливості спеціального досудового розслідування (in absentia) в кримінальному провадженні / В. Слободенюк // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 4. – С. 171–174.

10. Удалова Л. В. Прийняття рішення про здійснення спеціального досудового розслідування / Л. В. Удалова // Актуальні проблеми досудового розслідування : зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2015 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 58–64.

11. Цюприк І. В. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень щодо деяких категорій осіб / І. В. Цюприк, Д. О. Алексєєва-Процюк // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2016. – № 1 (98). – С. 157–171.

12. Шмаленя С. В. Практика застосування слідчими та прокурорами положень Кримінального процесуального кодексу України щодо ініціювання та здійснення спеціального досудового розслідування / С. В. Шмаленя, В. М. Валерій-Гезун // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – № 6. – С. 234–237.

REFERENCES

1. Baulin, O. V. (2017). Special criminal proceeding in the context of the rule of law. *Naukovyy chasopys Natsional'noyi akademiyi prokuratury Ukrainy*, No 3(15), pp. 1–7 [in Ukr.].

2. Baulin, O. V. (2018). Special criminal proceeding (in absentia) and judicial practice of the European Court of Human Rights. *Praktyka Yevropeys'koho sudu z prav lyudyny v diyal'nosti*

orhaniv prokuratury i sudu: vyklyky ta perspektyvy: materialy I Mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi (pp. 17–20). Kyiv : Natsional'na akademiya prokuratury Ukrainy [in Ukr.].

3. Opinion of the Chief Scientific and Expert Directorate on the Draft Law of Ukraine «On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine on Improvement of Certain Provisions in Connection with the Special Pre-trial Investigation». (2019, October 7). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66916 [in Ukr.].

4. Kopersak, D. V. (2018) Special pre-trial investigation of criminal offenses and the practice of the European Court of Human Rights. *Naukovyy visnyk publichoho ta pryvatnoho prava*. Iss. 4, Vol. 2, pp. 160–165 [in Ukr.].

5. Criminal Procedure Code of Ukraine № 4651-VI. (2012, April 13). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukr.].

6. Law of Ukraine «On Amendments to the Criminal Code of Ukraine and Criminal Procedure Code of Ukraine on the irreversibility of punishment for certain types of the crimes against the bases of national security, public security and corruption № 1689-VII. (2014, October 7). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-18> [in Ukr.].

7. Draft Law «On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine on the Improvement of Certain Provisions Related to the Special Pre-trial Investigation» № 2164. (2019, September 20). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66916 [in Ukr.].

8. Law of Ukraine «On the administration of justice and criminal proceedings in connection with the conduct of an anti-terrorist operation» № 1632-VII. (2014, August 12). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1632-18> [in Ukr.].

9. Slobodenyuk, V. (2017). The features of the special pre-trial investigation (in absentia) in criminal proceedings *Pidpryyemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. No. 4, pp. 171–174 [in Ukr.].

10. Udalova, L. V. (2015). Deciding on a special pre-trial investigation Aktual'ni problemy dosudovoho rozsliduvannya: zb. tez dopovidey IV Vseukr. nauk.-prakt. konf. (pp. 58–64). Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukr.].

11. Tsyupryk, I. V. & Alyeksyeyeva-Protsyuk, D. O. (2016). The features of special pre-trial investigation of criminal offenses against certain categories of persons. *Naukovyy visnyk Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav*, No 1(98), pp. 157–171 [in Ukr.].

12. Shmalenya, S. V. & Valentiy-Hezun, V. M. (2016). The practice of the application of the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine on the initiation and conduct of special pre-trial investigation by the investigators and prosecutors *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*, No. 6, pp. 234–237 [in Ukr.].

L. Omelchuk. The problematic provisions of the institute of the special criminal proceeding in Ukraine

The article deals with a number of controversial issues of legal regulation and maintenance of the institute of special criminal proceeding. Special attention was paid to the grounds for the special pre-trial investigation and special judicial process, in particular, regarding the announcement of the suspect/accused. The Draft Law «On Amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine on the Improvement of Certain Provisions in connection with the

Special Pre-trial Investigation» No. 2164, which proposes to base a special pre-trial investigation on the manhunt, is considered. Attention is drawn to the fact that a regional (state) search may be admissible (among others) for a special pre-trial investigation only against a person hiding in Ukraine in the territory of an anti-terrorist operation or an operation, initiated by the Joint forces.

The need to provide for a retrial in the court of first instance has been proved, considered that the defendant is brought to trial in absentia after the sentencing, possibly by analogy, of Part 4 of Art. 323 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, and on the basis of a duly substantiated request by the accused, which would ensure compliance with EU convention standards. It is noted that such a procedure should be procedurally different from the procedure of appeal against court decisions made following the results of a special court hearing. Emphasis is placed on the contention that granting the right to grant special pre-trial investigations to prosecuting authorities (as well as extending the authority of the prosecutor's office in this matter otherwise) may be an additional risk factor for malpractice and an unjustified restriction of the suspect's rights since conflicting interests in criminal proceedings.

Key words: *special pre-trial investigation, special judicial process, manhunt, appeal proceeding, retrial in the first instance court.*

Стаття надійшла до редакції 29 жовтня 2019 року